

30.5.2011

Dnr 3463/4/09

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

SPRÅKLIGA RÄTTIGHETER FÖRVERKLIGADES INTE I SAMBAND MED TRAFIKÖVERVAKNINGEN

1 KLAGOMÅLET

Klaganden ber i sina brev (13 och 27.9, 11 och 17.10 samt 15.12.2009) justitieombudsmannen undersöka Rörliga polisens förfarande i samband med trafikövervakningen 13.9.2009 i Nykarleby. Klaganden anser att han inte fick betjäning på svenska. Vidare anser han att det inte skulle ha varit nödvändigt att ta bort registerskyltarna eftersom han hade lovat att besiktiga bilen följande dag.

Klaganden ville ha svar på följande frågor:

1. Med vilken rätt vägrar polisen att lyssna på honom om han talar svenska och fordrar att han ska tala engelska?
2. Varför ska han tala engelska med en person som överhuvudtaget inte kan engelska?
3. Varför får polisen vägra att uppge sin förman och varför får man uppge namnet på en person som inte har med saken att skaffa?
4. Varför behöver man inte skaffa svenskspråkiga blanketter utan tvingar personer som inte kan finska att underteckna för dem obegriplig text?
5. Varför tar man bort registerskyltarna, trots att besiktning kan ske följande morgon, och hindrar honom att använda sin bil i näringsverksamhet under två dagar?

---

3 AVGÖRANDE

3.1 Bakgrundsinformation

Rörliga polisens Vasa enhets två patruller övervakade trafiken i Nykarleby den 13 september 2009. Då iakttog en av patrullerna en bil som enligt registeruppgifterna var obesiktigad. Därefter hade patrullen stoppat fordonet i fråga för granskning. Slutligen hade patrullen avlägsnat fordonets kännetecken och skrivit ut ett straffanspråk till föraren, som också var ägare till fordonet.

I det aktuella fallet visade det sig att den periodiska besiktningen var över fem månader försenad. Registerskyltarna hade följande vardag per post sänts till den besiktningsstation som kunden önskade. Utöver straffanspråken skrev polisen ut en s.k. övervakningsanmälan (polisblankett 523) som samtidigt är ett bevis över polisåtgärden och ett tillstånd att köra till hemadressen. Blanketten fanns

bara på finska.

3.2

Förverkligandet av språkliga rättigheter

3.2.1

Grunderna för den rättsliga bedömningen av ärendet

Grundlagen

Enligt grundlagens 6 § 1 mom. är alla lika inför lagen. Ingen får enligt paragrafens 2 mom. utan godtagbart skäl särbehandlas till exempel på grund av språk. Enligt grundlagens 17 § 1 mom. är Finlands nationalspråk finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk ska enligt paragrafens 2 mom. tryggas genom lag.

Språklagen

Enligt språklagens 2 § 1 mom. är syftet med denna lag att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Målet är enligt paragrafens 2 mom. att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det.

Syftet med bestämmelsen är att betona att det är det allmännas skyldighet att förverkliga de grundläggande rättigheter som anges i grundlagen. Bestämmelsen ålägger det allmänna en skyldighet att självmant förverkliga de grundläggande rättigheterna i praktiken. Att myndigheterna självmant förverkligar de språkliga grundläggande rättigheterna svarar mot kravet på god förvaltning.

Om en person upplever att myndigheten inte vill betjäna dem på deras språk och på så sätt avstår från de språkliga rättigheterna kan detta leda till att kontakterna med myndigheterna försvåras och att en person på grund av bristande språkkunskaper får felaktig information av myndigheterna eller att myndighetens beslut baserar sig på oriktiga fakta (RP 92/2002 rd, s. 69–70).

I språklagens 10 § stadgas om individens språkliga rättigheter hos myndigheterna. I kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter har var och en enligt paragrafens 1 mom. rätt att använda finska eller svenska. Myndigheterna ska dessutom ordna möjlighet för den som ska höras att bli hörd på sitt eget språk, finska eller svenska.

I språklagens 19 § 1 mom. stadgas att domar, beslut och andra handlingar som myndigheten utfärdar i ärenden som avses i 12–17 § ska skrivas på handläggningsspråket.

I språklagens 23 § stadgas om myndigheternas skyldighet att förverkliga de språkliga rättigheterna. Myndigheterna ska enligt 1 mom. i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken.

Målet är att den enskilde inte ska behöva kräva att hans eller hennes språkliga rättigheter tillgodoses. Myndigheten ska vid behov fråga en person vilket språk han eller hon önskar använda. En myndighet får således inte heller be någon använda ett annat språk än det som personen själv önskar använda (RP 92/2002 rd, s. 91–92).

En tvåspråkig myndighet ska enligt 23 § 2 mom. betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten ska både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken.

Detta betyder t.ex. att myndigheten ska se till att skyltar och informationstavlor samt blanketter och broschyrer finns synliga på båda språken (RP 92/2002 rd, s. 92).

Jag har i mitt beslut 29.10.2010 dnr 3795/4/08 konstaterat att bestämmelsens ordalydelse antyder att förpliktelsen inte är avgränsad till att gälla endast skriftligt myndighetsförfarande. För att de grundläggande språkliga rättigheterna ska bli tillgodosedda så som grundlagens 22 § förutsätter är det enligt min mening nödvändigt att tolka bestämmelsen grundrättspositivt så att den i princip omfattar all myndighetsverksamhet, både skriftlig och muntlig.

Andra tidigare ställningstaganden

I det aktuella fallet var det även fråga om ett straffanspråk som meddelades i samband med trafikövervakning. Biträdande justitieombudsman Jukka Lindstedt har konstaterat att en bilförare har rätt att använda sitt svenska modersmål då polisen stannar denne och delger ett straffanspråk (dnr 15/4/05 och 2710/4/06).

3.2.2

Hur polisen skötte ärendet på händelseplatsen

Klagandens kritik mot polisens agerande gäller i fråga om de språkliga rättigheterna enligt min uppfattning framför allt den omständigheten att klaganden uppmanades tala engelska.

Enligt klaganden hade polismannen sagt att han vägrar att lyssna på klaganden därför att han inte talar svenska och klaganden uppmanades sålunda tala engelska.

Ifrågavarande äldre konstapel A har för sin del konstaterat att han i en motsvarande situation inleder diskussionen med att säga "hyvää päivää, god dag". Om han tolkar situationen så att personen är svenskspråkig inleder han diskussionen med att genast säga "god dag". Om han däremot med att säga "hyvää päivää, god dag" inte får klarhet i om personen talar finska eller svenska, fortsätter han med att fråga "pratar du finska eller svenska". Också i det aktuella fallet hade A inlett diskussionen på ovan nämnt sätt. Av någon anledning fick han emellertid inte reda på vilket språk personen i bilen talade. A hade också upprepat sin fråga. Eftersom personen i bilen inte hade reagerat på frågan angående körkortet och registerutdraget visste den äldre konstapeln inte vilket mannens modersmål var. I detta skede hade A använt engelska i syfte att bli förstådd. Vidare konstaterade han att han inte i något skede vägrat att lyssna på klaganden och inte på något sätt diskriminerat honom. Han hade inte heller talat eller betett sig på det sätt som klaganden beskriver.

Klaganden konstaterar för sin del i sitt bemötande bl.a. att händelseloppet hade börjat med "ajokortti" utan hälsning. Efter en stund hade polismannen sagt "körkort", vilket klaganden omedelbart hade uppvisat. Vidare konstaterar han att man under hela razzian inte hade sagt ett enda ord på engelska.

Äldre konstapel B berättar i sin utredning bl.a. att eftersom hon till största delen hade befunnit sig inne i polisbilen hade hon inte hört vilka diskussioner A och klaganden hade fört sinsemellan utanför/framför polisbilen.

Jag konstaterar för det första att det med stöd av det som anförs ovan i avsnitt 3.2.1 i och för sig är klart att klaganden hade rätt att i samband med trafikövervakningen använda sitt modersmål, dvs.

svenska, och att få betjäning på detta språk. Det är likaså klart att polisen inte hade rätt att uppmana honom att tala t.ex. engelska.

Parternas uppfattningar om händelseförloppet är dock synnerligen motstridiga och jag kan inte få fram någon tilläggsutredning som kunde ha en avgörande betydelse i ärendet.

På grund av motstridigheterna i det material som jag haft tillgång till kan jag inte närmare ta ställning till händelseförloppet till den del som det är fråga om hur ärendet sköttes innan klaganden gick över till polisbilen, då äldre konstapel B vars modersmål är svenska övertog behandlingen av ärendet. Av denna anledning och då det inte ens påstås att B inte skulle ha gett klaganden betjäning på svenska, föranleder klagomålet till denna del inga åtgärder från min sida.

Jag konstaterar också att överkommissarien i ett brev till klaganden meddelat att han med polispatrullen i fråga hade diskuterat de språkliga rättigheterna och uppmärksamgjort patrullen på saken. Dessutom uppgav han att frågan kommer att tas upp i samband med personalutbildningen.

3.2.3

Övervakningsanmälan språk

I fordonslagens 84 § 1 mom. föreskrivs om skriftligt tillstånd att föra fordonet till en bestämmelseort, för reparation eller besiktning. Närmare bestämmelser om saken finns i 21 § 2 mom. i statsrådets förordning om tillsyn över trafikdugligheten hos fordon.

Till klaganden hade i samband med trafikövervakningen överlämnats en s.k. övervakningsanmälan (polisblankett 523) som berättigade att framföra fordonet efter det att registreringsskyltarna omhändertagits.

Av den blankett som bifogats klagomålet framgår att det egentliga blankettunderlaget är finskspråkigt men att blanketten har fyllts i på svenska.

Rörliga polisens Vasaenhet uppger i sitt yttrande att blanketten inte över huvud taget finns på svenska, vilket polispatrullerna på fältet inte kan belastas för. Av yttrandet framgår emellertid inte vilka åtgärder som eventuellt har vidtagits på grund av att blanketten inte finns på svenska. Ledningen för rörliga polisen förbigår i sitt yttrande blankettfrågan och tar inte över huvud taget ställning till den.

Blanketten för övervakningsanmälan är ett dokument som har rättslig relevans. Den är å ena sidan ett intyg över en polisiär åtgärd, dvs. omhändertagande av registreringsskyltar. Å andra sidan är den ett tillfälligt tillstånd att framföra ett fordon som meddelats körförbud efter att registreringsskyltarna omhändertagits.

Det är klart att klaganden hade rätt att få dokumentet på sitt modersmål, dvs. på svenska. Om man använder en blankett i sammanhanget måste den finnas tillgänglig på båda nationalspråken. Eftersom detta inte var fallet hade klagandens språkliga rättigheter inte tillgodosetts till denna del.

Med beaktande av att det allmänna enligt grundlagens 22 § ska se till att de grundläggande rättigheterna tillgodoses anser jag att Rörliga polisen också kan kritiseras för att den, åtminstone enligt vad som framgår av det material som jag haft till mitt förfogande, varken har vidtagit eller ens meddelat att den kommer att vidta åtgärder för att ta fram en svenskspråkig eller tvåspråkig blankett.

Jag delger Rörliga polisen som min uppfattning att förfarandet strider mot språklagen. Däremot an-

ser jag det inte vara befogat att i detta sammanhang ingripa i polispatrullens förfarande.

3.3

Förmannens namn och kontaktuppgifter

Enligt klaganden hade äldre konstapel B vägrat att uppge patrullens förmans förnamn och telefonnummer. B konstaterar för sin del i sin utredning bl.a. att hon hade berättat förmannens släktnamn och att klaganden kunde vända sig till honom eller till distriktets chef. Hon hade inte i något skede sagt det namn som klaganden hänvisar till i sitt klagomål. Något telefonnummer hade B inte gett, eftersom hon hade varit osäker på de sista siffrorna i Rörliga polisens Woip-nummer till byrån. B hade inte velat uppge fel nummer åt klaganden.

Till denna del har Rörliga polisen i sitt yttrande konstaterat att man i dylika fall alltid på begäran ska ge exakta namn- och kontaktuppgifter om en högre förman till en missnöjd kund. Rörliga polisen kommer enligt sitt yttrande i framtiden att ta upp ärendet i samband med personalens skolningstillfällen.

Utifrån det material som jag haft tillgång till kan åtminstone den slutsatsen dras att klaganden inte fick förmannens kontaktuppgifter. Orsaken var i och för sig mänsklig, eftersom äldre konstapel B inte kom ihåg telefonnumret och inte ville ge klaganden fel nummer. På basis av det material som jag haft till mitt förfogande kan det däremot inte fastställas vilket släktnamn B nämnde för klaganden och vilken typ av samtal som eventuellt hade förts om förmannens förnamn.

Jag understryker att det med tanke på en korrekt myndighetsverksamhet och förtroendet för den är viktigt att en tjänsteman, framförallt i en situation av detta slag där en kund är missnöjd, på kundens begäran kan lämna exakta uppgifter om den högre instans som kunden kan vända sig till, om han så önskar.

På basis av det material som jag haft tillgång till är det klart att klagandens informationsbehov inte tillgodosetts på bästa möjliga sätt. Eftersom Rörliga polisen å andra sidan meddelar att den kommer att ta upp saken i samband med personalutbildningen har jag ingen anledning att till denna del vidta andra åtgärder i ärendet än att jag för kännedom delger äldre konstapel B de synpunkter som jag anför ovan.

3.4

Borttagning av registerplåtar

3.4.1

Grunderna för bedömning av ärendet

Enligt klaganden fanns det ingen anledning att ta bort registerskyltarna eftersom hans bil var i gott skick och senare utan anmärkningar godkändes vid besiktningen.

Polispatrullen tog bort registerskyltarna på grund av att det hade gått så pass lång tid sedan bilen senast periodbesiktigats. Rörliga polisen anser i sitt yttrande att de polisiära åtgärderna vidtogs enligt gällande lagstiftning och normal polispraxis.

I vägtrafiklagen föreskrivs om trafikövervakning. Enligt lagens 96 § 1 mom. bestäms i fordonslagen om förhindrande av fordons användning och om föreläggande om besiktning av fordon.

Enligt fordonslagens 51 § 1 mom. får ett motordrivet fordon och en släpvagn som kopplats till det eller dess släpvagn inte användas i trafik (användningsförbud), om fordonet inte har godkänts vid periodisk besiktning.

Varje fordon ska enligt fordonslagens 53 § föras till periodisk besiktning för kontroll av fordonets skick och de uppgifter som antecknats i registret.

I fordonslagens 84 § 1 mom. stadgas följande. Om det vid en teknisk vägkontroll eller annars konstateras att ett fordon till sin konstruktion eller utrustning eller till sitt skick inte uppfyller kraven, om fordonet är belagt med användningsförbud eller om fordonet har använts i strid med bestämmelserna om registrering eller om temporär eller tillfällig användning av oregistrerat fordon i trafik, kan en polisman, tullman eller gränsbevakningsman förhindra att fordonet används i trafik eller någon annanstans och ge fordonet körförbud genom att avlägsna registreringsskyltarna och omhänderta förflyttningssmärkena, intyget över registrering, provnummerintyget, förflyttningstillståndet eller med andra behövliga metoder. Polismannen, tullmannen eller gränsbevakningsmannen får ändå meddela skriftligt tillstånd att föra fordonet till en bestämmelseort, för reparation eller besiktning. Om en brist i fordonet inte medför omedelbar fara för trafiksäkerheten eller betydande olägenhet för miljön, kan en polisman, tullman eller gränsbevakningsman utan att förhindra att fordonet används förelägga en tid inom vilken bristen skall avhjälpas.

I motiveringarna till fordonslagens 84 § (RP 141/2002 rd) jämföras som brist med det att fordonet inte är besiktigt även det att fordonet är i dåligt skick, fordonet inte har införts i registret eller att föreskrivna skatter har försumrats. Som motsvarande brister nämns också betydande avgasutsläpp, rökbildning eller buller från fordonet. I motiveringen nämns å andra sidan att de tjänstemän som utför övervakningen bemyndigas att besluta att det inte finns någon orsak att förhindra att fordonet används, om bristfälligheten inte medför omedelbar fara för trafiksäkerheten eller betydande olägenhet för miljön. I detta sammanhang konstateras i regeringens proposition att de tjänstemän som utför övervakningen även bemyndigas att tillåta att fordonet flyttas till en lämpligare plats, till exempel för att omedelbart betala den obetalda skatten eller avgiften.

3.4.2

Ställningstagande

Jag konstaterar för det första att det med stöd av de bestämmelser som kan tillämpas i ärendet är i viss mån tolkningsbart om försummad periodisk besiktning är en sådan ovillkorlig brist som utan prövning leder till körförbud eller om det är fråga om en sådan av prövning beroende bristfällighet som polisen kan bortse ifrån och sålunda inte ge fordonet körförbud, om bristfälligheten inte medför omedelbar fara för trafiksäkerheten eller betydande olägenhet för miljön.

Regleringen kan enligt min åsikt tolkas också så att alla de bristfälligheter som avses i avsnittet 3.4.1 är i stort sett likvärdiga, vilket innebär att inte heller försummad periodisk besiktning automatiskt skulle leda till körförbud om försummelsen inte enligt myndighetens prövning utgör en sådan fara eller olägenhet som avses ovan. I det aktuella fallet hade någon sådan bedömning av faran eller olägenheten enligt min uppfattning inte gjorts, utan körförbudet baserades på att den periodiska besiktningen var avsevärt försenad.

Min slutsats är sålunda att om de i ärendet tillämpliga bestämmelserna tolkas så att det faktum att ett fordon är obesiktigt direkt leder till körförbud utan möjlighet till prövning, handlade polisen inte i strid med lagen. Om bestämmelserna däremot tolkas så att regleringen ger utrymme för polisens prövning

anser jag att det inte finns någon anledning att anse att polisen överskred sin prövningsrätt i ärendet. Av denna anledning föranleder klagomålet inga åtgärder från min sida.

3.5

Rörliga polisens förfarande i samband med handläggningen av klagomålet

Klagomålet är avfattat på svenska. Enligt språklagens 12 § 1 mom. är handläggningsspråket i förvaltningsärenden det språk som används av parten. Enligt motiveringen till lagförslaget ska den som inlämnar ett förvaltningsklagomål jämföras med parten i händelse av klagomål som gäller den klagandes fördel, rättigheter eller skyldigheter (RP 92/2002 rd, s. 74).

Det är därmed klart att handläggningsspråket i det aktuella ärendet är svenska.

Enligt 27 § 3 mom. i språklagen ska en statlig eller kommunal myndighet, när den begär och ger yttrande i ett ärende där en expedition eller någon annan handling utfärdas till parten, använda handläggningsspråket. Dock får en enspråkig myndighet ge sitt yttrande på sitt språk.

De yttranden som justitieombudsmannens kansli fick in i ärendet var ursprungligen på finska. Av utredningarna var den ena på finska och den andra på svenska.

Enligt vedertagen praxis vid justitieombudsmannens kansli har en tjänsteman som hörs med anledning av ett klagomål rätt att för egen del ge svar på sitt modersmål, finska eller svenska. Detta betyder att de äldre konstaplarna hade rätt att till JO-kansliet inlämna utredningar på sina respektive modersmål. Däremot borde Rörliga polisen och dess Vasaenhet ha gett sina yttranden på handläggningsspråket, dvs. på svenska.

Med stöd av det ovan anförda har biträdande justitieombudsman Jussi Pajuoja bett Rörliga polisen inkomma med yttranden som uppfyller språklagens bestämmelser. Likaså har Pajuoja bett de tjänstemän som inom Rörliga polisen ansvarat för yttrandena att inkomma med förklaring till varför yttrandena inte från början hade avfattats i enlighet med språklagen, dvs. på handläggningsspråket.

Rörliga polisen konstaterar i sin förklaring att den känner till grundlagens och språklagens bestämmelser om handläggningsspråket. Rörliga polisen beklagar att den felaktigt, i strid med språklagen, handlagt ärendet på myndighetens ämbetsspråk.

Jag anser att ärendet till denna del inte föranleder andra åtgärder än att jag uppmärksammar Rörliga polisen på vikten av omsorgsfullhet då den avfattar yttranden.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar Rörliga polisen min uppfattning om dess förfarande, i enlighet med vad som framgår av avsnitten 3.2.3 och 3.5.

Vidare ber jag Rörliga polisen senast 30.6.2011 meddela vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av att blanketten för övervakningsanmälan inte fanns på svenska.

Samtidigt uppmärksammar jag äldre konstapel B på de synpunkter som framgår av avsnitt 3.3.

I detta syfte sänder jag Rörliga polisen och dess enhet i Vasa samt äldre konstapel B en kopia av

mitt beslut. Dessutom sänder jag en kopia av mitt beslut till Polisstyrelsen för kännedom.